कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्		क्रेडिट्स	होरा
शास्त्रीप्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC3	**जैनदर्शने-जीवाऽजीवद्रव्यनिरूपणम्**			
			पाठ्यग्रन्थः - **तत्त्वार्थसूत्रम्, द्वितीयपञ्चमाध्यायौ (आचार्य उमास्वामि)** पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर			
			उद्देश्यम् – छात्राः पत्रस्यास्य पठनेन यर्थाथतत्त्वबोधः जगति विद्यमानानां पदार्थानां सम्यग्ज्ञानं कर्तुं सक्षमा भवन्तीति प्रयोजनं ज्ञातव्यमिह।			
			यूनिट I	जीवद्रव्यस्य अवधारणा, जीवस्य असाधारणभावाः, तद्भेदविवेचनम्, जीवस्य लक्षणं, तद्भेदनिरूपणम्	1	16-20
			यूनिट II	जीवभेदनिरूपणम्, संसारिजीवाः, त्रसस्थावराः, पञ्चस्थावरजीवाः, त्रसजीवभेदाः, द्रव्यभावेन्द्रियाणि, तद्विषयाश्च, समनस्काऽमनस्कजीवाः, जीवानां विग्रहगतिः, जन्मप्रकाराः शरीराणि च	1	16-20
			यूनिट III	अजीवकायनिर्देशः, अजीवद्रव्याणि- धर्माधर्माकाशपुद्गलद्रव्याणि कालद्रव्यञ्च एतेषां स्वरूपसंख्यादिविचारः।	1	16-20
			यूनिट IV	द्रव्याणां परस्परमुपकारवर्णनम्, पुद्गलस्योपकारः धर्माधर्मद्रव्ययोरुपकारः, आकाशस्योपकारः, जीवस्योपकारः कालद्रव्यस्य च उपकारः। अणुस्कन्धभेदात् पुद्गलविवेचना, पौद्गलिकबन्धकारणनिर्देशः।	1	16-20
			योग्यता – शास्त्रीप्रथमसत्रार्द्धम्			
			शिक्षाप्रविधिः – व्याख्यानविधिः, दण्डान्वयविधिः, खण्डान्वयविधिः, कक्षामूल्याङ्कनविधिः, समूहपरिचर्चाविधिः, शैक्षिकपरिभ्रमणविधिः, दृश्यश्रव्योपकरणप्रयोगविधिः			
			सङ्गतिः – जैनदर्शनस्य सामान्यपरिचयेन तथा मोक्षमार्गस्य प्रथमसोपान-सम्यग्दर्शनेन सह अंतः सम्बन्धः।			
			फलितांशः – विषयाध्ययनेन नीतिकौशलस्य कृते दृढता तत्त्वानां यथार्थनिर्णीतिश्च।			
			परीक्षाप्रणाली – सैद्धान्तिकः प्रायोगिकश्च			
			मूल्याङ्कनप्रक्रिया – आन्तरिकम् (लिखितः मौखिकश्च), केन्द्रीकृत मूल्याङ्कनम्			

			परीक्षायाः माध्यमः – संस्कृतम्
			सहायकग्रन्थाः – 1. बृहद्द्रव्यसंग्रहः, ब्रह्मदेवसूरिविरचितः संस्कृतटीकोपेतः, पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर 2. जैनदर्शन, डॉ. महेन्द्र कुमार न्यायाचार्य, श्री गणेशप्रसाद वर्णी जैन ग्रन्थमाला,काशी
			प्रारूपप्रश्नपत्रम् – विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् खण्ड-(क) अतिलघूत्तरीयाः खण्ड-(ख) लघूत्तरीयाः खण्ड-(ग) दीर्घोत्तरीयाः

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्		क्रेडिट्स	होरा
शास्त्रीप्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC4	**जैनदर्शने प्रमाणप्ररूपणम्**			
			पाठ्यग्रन्थः - **परीक्षामुखसूत्रम् (आ. माणिक्यनन्दिः) अनेकान्त ज्ञान मन्दिर शोध संस्थान, बीना**			
			उद्देश्यम् – छात्राः पत्रस्यास्य पठनेन युक्तिप्रयोगेण शास्त्रेषु विद्यमानानां प्रमेयपदार्थविषयकविविधप्ररूपणानां प्रमाणनिकषे मूल्यांकने सक्षमा: भवन्तीति प्रयोजनं ज्ञातव्यमिह।			
			यूनिट I	अर्थसंसिद्धि कुतः, प्रमाणलक्षणम्, सम्यग्ज्ञानस्यैव प्रमाणत्वम्, प्रमाणलक्षणे तद्विशेषणपदानां सार्थक्यम्, अपूर्वार्थलक्षणम्, प्रामाण्यविचारः ।	1	16-20
			यूनिट II	प्रामाणस्य भेदप्रभेदाः, प्रत्यक्षप्रमाणस्य लक्षणम्, वैशद्यस्य स्वरूपम्, सांव्यहारिकप्रत्यक्षम्, अर्थालोकयोः ज्ञानकारणत्वविचारः, ज्ञानस्य अर्थजन्यत्वविचारः, पारमार्थिकप्रत्यक्षम् तद्भेदविमर्शश्च ।	1	16-20
			यूनिट III	परोक्षप्रमाणस्य स्वरूपम्, पञ्चभेदाः, स्मृतिप्रमाणस्य लक्षणं निदर्शनञ्च, प्रत्यभिज्ञानस्य स्वरूपम्, तद्भेदोपभेदविमर्शः तर्कप्रमाणम्, व्याप्तेः लक्षणम्, अनुमानस्य स्वरूपम् स्वार्थानुमानम्, परार्थानुमानञ्च, अनुमानस्य पञ्चावयवाः, हेतोर्लक्षणम्, तद्भेदोपभेदाश्च साध्यलक्षणम्, उदाहरणस्य स्वरूपभेदादि, उपनयनिगमनयोः अवधारणा, आगमप्रमाणस्य स्वरूपं कारणता च ।	1	16-20
			यूनिट IV	प्रमाणस्य विषय: तन्निर्णयश्च सामान्यविशेषात्मकं वस्तु सामान्यविशेषधर्मयोः वर्णनम्, प्रमाणस्य फलं तन्निर्णयविचारश्च	1	16-20
			योग्यता – शास्त्रीप्रथमसत्रार्द्धम्			
			शिक्षाप्रविधिः – व्याख्यानविधिः, दण्डान्वयविधिः, खण्डान्वयविधिः, कक्षामूल्याङ्कनविधिः, समूहपरिचर्चाविधिः, शैक्षिकपरिभ्रमणविधिः, दृश्यश्रव्योपकरणप्रयोगविधिः			
			सङ्गतिः – मोक्षमार्गस्य द्वितीयसोपान-सम्यग्ज्ञानेन सह अंतः सम्बन्धः।			
			फलितांशः – • जैनदर्शनस्य परिचयो भवति। • जैनदर्शनस्य न्यायव्यवस्थायाः परिचयः भवति। • जैनदर्शनस्य प्रमाणमीमांसायाः ज्ञानं भवति।			

			परीक्षाप्रणाली – सैद्धान्तिकः प्रायोगिकश्च
			मूल्याङ्कनप्रक्रिया – आन्तरिकम् (लिखितः मौखिकश्च), केन्द्रीकृत मूल्याङ्कनम्
			परीक्षायाः माध्यमः – संस्कृतम्
			सहायकग्रन्थाः – 1. न्यायदीपिका (अभिनव धर्मभूषणयतिः) वीरसेवा मन्दिर, नई दिल्ली 2. जैनन्याय को आचार्य प्रभाचन्द्र का योगदान (डॉ. योगेश कुमार जैन) जैन विश्वभारती संस्थान, लाडनूँ
			प्रारूपप्रश्नपत्रम् – विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् खण्ड-(क) अतिलघूत्तरीयाः खण्ड-(ख) लघूत्तरीयाः खण्ड-(ग) दीर्घोत्तरीयाः

कक्षा	सत्रार्द्धम्	पत्रसङ्केतः	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट्स	होरा
शास्त्रीप्रथमवर्षम्	द्वितीयसत्रार्द्धम्	DSCC5	**जैनदर्शने भाषाव्यवहारपद्धतिः**		
			पाठ्यग्रन्थः - आलापपद्धतिः (आ. देवसेनः) भारतवर्षीय अनेकान्त विद्वत्परिषद्		
			उद्देश्यम् – छात्राः पत्रस्यास्य पठनेन शास्त्रेषु तत्त्वानां निर्वचने प्रयुक्तभाषायाः व्यवहारो यथा सम्यक् स्यादिति विचारणया छात्राः तत्त्वं निर्णेतुं सक्षमा भवन्तीति प्रयोजनं ज्ञातव्यमिह।		
			यूनिट I: भाषायाः अवधारणा तद् व्यवहारस्य अपरिहार्यता, वचनव्यवहाराः आलापो वा, आलापस्य अवधारणा, तदर्थबोधने पद्धतिः, तत् प्रयोजनश्च, द्रव्यगुणपर्यायस्वभावनिर्णयः तदर्थबोधनपद्धतिश्च आलापस्य विषयनिर्देशः ।	1	16-20
			यूनिट II: आलापानां विवक्षा – प्रमाणतः नयतो वा, प्रमाणनिर्देशः नयनिर्देशः, सम्यग्ज्ञानं प्रमाणम्, तदवयवा नयाः, नयभेदाः – द्रव्यार्थिकपर्यायार्थिकसंज्ञकाः नैगमादिसप्तसंज्ञकाः निश्चयव्यवहारसंज्ञकश्च, एतेषां स्वरूपभेदादिनिदर्शनम् ।	1	16-20
			यूनिट III: आलापानामर्थग्रहणे व्युत्पत्तिदिशा प्रमाणपदानां नयपदानां च निर्णयः, गुणपर्यायव्युत्पत्तिविचारः, तत्र नयप्रमाणयोश्चालापानां व्युत्पत्तिविचारः निक्षेपस्यावधारणा तद्भेदनिदर्शनञ्च ।	1	16-20
			यूनिट IV: अध्यात्मभाषया नयानामवधारणा, भेदाभेददिशाव्यवहारनिश्चयनयौ, अशुद्धनिश्चयनयः, शुद्धनिश्चयनयः, सद्भूतव्यवहारनयः असद्भूतव्यवहारनयः, उपचरितानुपचरितव्यवहारनयौ।	1	16-20
			योग्यता – शास्त्रीप्रथमसत्रार्द्धम्		
			शिक्षाप्रविधिः – व्याख्यानविधिः, दण्डान्वयविधिः, खण्डान्वयविधिः, कक्षामूल्याङ्कनविधिः, समूहपरिचर्चाविधिः, शैक्षिकपरिभ्रमणविधिः, दृश्यश्रव्योपकरणप्रयोगविधिः		
			सङ्गतिः – जैनप्रमाणमीमांसान्तर्गते नयज्ञानेन, सापेक्षकथनेन सह अन्तः सम्बन्धः।		
			फलितांशः – • जैनदर्शनस्य भाषाव्यवहारपद्धतेः ज्ञानं भवति। • जैनदर्शनस्य नयव्यवस्थायाः ज्ञानं भवति।		

			परीक्षाप्रणाली – सैद्धान्तिकः प्रायोगिकश्च
			मूल्याङ्कनप्रक्रिया – आन्तरिकम् (लिखितः मौखिकश्च), केन्द्रीकृत मूल्याङ्कनम्
			परीक्षायाः माध्यमः – संस्कृतम्
			सहायकग्रन्थाः – 1. जैनभाषादर्शन (प्रो. सागरमल जैन) भोगीलाल लहरचन्द प्राच्यविद्या संस्थान, नई दिल्ली 2. परमभावप्रकाशक नयचक्र (डॉ. हुकमचन्द्र भारिल्ल) पं. टोडरमल स्मारक ट्रस्ट, जयपुर 3. स्याद्वाद- एक अनुशीलन (सम्पा. पं. चैनसुखदास न्यायतीर्थ) जैन विद्या संस्थान, श्री महावीर जी 4. Jaina Philosophy of language (Pro. Sagarmal Jain) भोगीलाल लहरचन्द प्राच्यविद्या संस्थान, नई दिल्ली
			प्रारूपप्रश्नपत्रम् – विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारम् खण्ड-(क) अतिलघूत्तरीयाः खण्ड-(ख) लघूत्तरीयाः खण्ड-(ग) दीर्घोत्तरीयाः